

EDUSKUNTA - PUOLUSTUSPOLITIikka - EUROOPAN UNIONI

Eduskunnan puolustusvaliokunnan puheenjohtaja kansanedustaja
Kalevi Lamminen
(Seuran vuosikokouksessa 11. 4. 1994 pidetty esitelmä)

HYVÄT HERRAT

Kun olen tullut maininneeksi ystäväilleni, että olen menossa puhumaan Sotatieteelliseen seuraan, he ovat varoittaneet minua: "Kuule Kalevi, sille joukolle ei riitä mikään poliitikon ex tempore -sunnuntaipuhe." Ei edes reservin majurin.

Varoituksista huolimatta olen nyt täällä. Tarkoitukseni ei ole pitää mitään sotatieteellistä esitelmää. Tiedän, ettei minulta sellaista odoteta. Olen erittäin kiitollinen, että minulle on tarjottu mahdollisuus tavata Teitä.

Näin vahvistetaan tälläkin tasolla maanpuolustuksen päätöksenteon ja toimeenpanon välistä yhteyttä. Poliittisten päättäjien ja sotilaiden välinen yhteys on ollut mielestäni luvattoman heikko. Sille toki löytyy ymmärrettäviä syitä.

Ensiksikin laki kieltää meillä sotilaiden osallistumisen puoluepolitiikkaan. Jo tämä vaikuttanee siihen, että sotilaat tuntevat politiikan itselleen vieraaksi elämänalueeksi. Poliitikantekijöiden arvostus ei ole Suomessa näinä päivinä korkeassa kurssissa, kuten gallupit kertovat. Näin on varmasti myös sotilaiden keskuudessa.

Toisekseen poliitikoiden ja sotilaiden etäisyyttä on lisännyt poliittinen traditio. Uratietoinen poliitikko ei Kekkonen kaudella suuntautunut puolustuspoliittisiin kysymyksiin. Elettiinhan pitkään aikoja, jolloin kokoomuslaisenkin politiikan suussa sana maanpuolustus oli jos ei nyt aivan syntiä niin ainakin enemmän tai vähemmän delikaatti. Ei ollut ehkä niinkään kysymys presidentti Kekkonen suhtautumisesta maanpuolustukseen, kuin silloisesta poliittisesta tilanteesta. Presidentinkin oli otettava hyvin pitkälle huomioon YYA-sopimuksen suuremman osapuolen mielenliikkeet.

Noista ajoista lähtien elämme edelleenkin tietynlaista anomaliaa: Vieläkään ei esimerkiksi kansanedustajien piiristä löydy mielestäni riittävää kiinnostusta maanpuolustusasioihin. Maanpuolustuskurssien korkealaatuinen antikaan ei näytä jättävän suuremmin jälkeä ainakaan tekojen tasalla. Valitettavasti.

Eduskunnan päätöksentekorakenne ei sekään ole omiaan nostamaan maanpuolustuksen merkitystä poliittisen uranvalinnan kohteena. Puolustusvaliokunnan puheenjohtajana minun on myönnettävä, ettei puolustusvaliokunta lukeudu eduskunnan aivan tärkeimpiin valiokuntiin. Syy on ennenkaikkea työnjaon. Normaalisti tärkeimmät eduskunnassa käsiteltävät puolustuspolitiikkaan liittyvät asiat koskevat budjettikysymyksiä. Ja niistä puolustusvaliokunta saa vain antaa lausuntonsa. Ja kuten hyvin tiedetään, kaikissa organisaatioissa valta on sillä, jolla on taskussaan kassakaapin avaimet. Voisi tietysti sanoa, että onneksi puolustusvaliokunnalle ei ole erityisen merkittäviä tehtäviä. Jos olisi, se merkitsisi sitä, että puolustusjärjestelyissämme olisi suuria puutteita. Yksi tällainenhan oli pitkään ajasta jälkeen jäänyt kriisilainsäädäntömme. Edellinen eduskunta sai vihdoinkin nuo lait säädetyiksi.

Minullakin oli oma pieni osuuteni asiaan, sillä olin myös silloin puolustusvaliokunnan jäsen. Lakien käsittely valiokunnassa hoidettiin silloin sotilaallisella järjestelmällisyydellä

ja ripeydellä valiokunnan silloisen sihteerin, everstiluutnantti "Kalle" Muromaan johdolla. Nythän tuota eduskunnan ja sotaväen yhteistä sidettä ei enää ole, kun puolustusvaliokunnalla on siviilisihteerit.

Tämän eduskunnan aikana ei minun johtamani valiokunta ole saanut kriisikauden mittaisia tehtäviä. Se ei kuitenkaan merkitse valiokunnan merkityksen vähenemistä. Olemme nyt joutuneet paneutumaan varsin syvällisesti rauhankumppanuuskysymykseen, vaikka sen yhteydessä ei parlamenttipäätöksiä tehdäkään.

Käsitykseni mukaan valiokunnan tehtävänä on mm. kehittää jäsentensä ja sitä kautta koko eduskunnan puolustuspoliittista asiantuntemusta. Tässä olemme tiedonhankinnassamme olleet melko aktiivisia. Kävimme esimerkiksi pari vuotta sitten Lontoossa ja Brysselissä selvittämässä itsellemme Länsi-Euroopan Unionin merkitystä ja mahdollisuuksia. Tuolloin järjestöstä ei vielä tiedetty Suomessa paljoakaan.

Maanpuolustuksesta on viime aikoina puhuttu enemmän kuin ehkä koskaan sotien jälkeen. Olisiko joku voinut kuvitella esimerkiksi kuusi vuotta sitten, kuinka keskeinen puheenaihe esimerkiksi presidentinvaalien yhteydessä turvallisuuskysymykset ja maanpuolustus oli.

Pääsyy tähän on tietysti Euroopan yhdentyminen. Kaikkien meidän tiedossamme on, että kun niinkuin varmasti kaikki toivomme - Suomesta tulee ensi vuoden alusta Euroopan Unionin jäsen, tulee sitä kautta eteemme myöskin puolustuspoliittisia kysymyksiä. Kuten muistamme, Maastrichtin sopimuksen mukaan unionilla on yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, mikä saattaa aikanaan johtaa yhteiseen puolustukseen.

Euroopan Unionin jäsenyys saattaa meidät yhteyteen Länsi-Euroopan Unionin kanssa. Todetaanhan Maastrichtin sopimuksessa, että WEU on elimellinen osa unionia ja hoitaa ne asiat, joilla on puolustusulottuvuus.

Ja kuten tiedämme, Euroopan Unionin jäsenille tarjotaan Länsi-Euroopan Unionissa täysjäsenyyttä tai tarkkailijajäsenyyttä. WEU-jäsenyyteen ei luonnollisesti ole vielä otettu kantaa, mutta olen ministeripuheenvuoroista päätellyt, että tarkkailijajäsenyys olisi ensisijainen valinta. Silloin olisimme kuunteluoppilaita. Emme sitoutuisi mihinkään, mutta emme tarvittaessa saisi myöskään mitään turvaa.

Kun Euroopan Unionin huiput alkavat neuvotella 1996, ratkaisuja puolustuksesta tuskin tapahtuu nopeasti, sillä turvallisuusasioissa on aina edetty hyvin hitaasti. Toisaalta kuka tietää tänään varmuudella kertoa, mitä Nato on vuonna 1996. Pisimmälle menevä visio Natosta vuosituhanen vaihteessa, mitä korviini on sattunut, on jotain Punaisen Ristin ja Greenpeacen väliltä.

On tietysti hyvä pitää kaikki optiot auki. Kuten presidentti Mauno Koivisto sanoi Strassburgissa viime syksynä, emme sulje pois tässä vaiheessa mitään vaihtoehtoa, emme edes Nato-jäsenyyttä.

Kuitenkin pelkkä sana Nato tuntuu olevan monille suomalaisille jotain yhtä kartettavaa kuin AIDS tai sukurutsaus. Sellaisen kuvan on saanut seurattessani Naton rauhankumppanuushankkeen osakseen saamaa vastaanottoa. Ministereitä myöten on oltu valmiita sanomaan: Nato, kauheata, siihen me emme sekaannu. Puhumattakaan pasifistijäsenistä puolustusvaliokunnassa!!

Harvassa turvallisuuspolitiikkaan liittyvässä asiassa ovat joidenkin ministereiden sukset olleet niin pahasti ristissä kuin rauhankumppanuudesta alkuvaiheessa käytetyissä puheenvuoroissa.

Mutta kun oikein presidentin suulla on sanottu, että emme sulje pois mitään vaihtoehtoja, olisi keskusteltava julkisesti siitä, mitä eri vaihtoehdot kannaltamme merkitsisivät. Olisi reilusti todettava, että varmasti menemme pitemmälle kuin pelkkään WEU:n tarkkailijajäsenyyteen.

HYVÄT KUULIJAT

Puolustusvaliokunta sisällytti viime syksynä mietintönsä toivomuksen parlamentaarisen puolustuskomitean asettamisesta. Olisihan vähintään riittävästi syitä selvittää, missä mennään. Onhan Eurooppa ja myös lähialueemme jotain aivan muuta kuin joulukuussa 1990, jolloin parlamentaarinen puolustuspoliittinen neuvottelukunta jätti mietintönsä. Euroopan lisäksi on perusteellisesti muuttunut myös taloudellinen tilanteemme. Neuvottelukunta jätti mietintönsä aikana, jolloin korkeintaan aavisteltiin, että taloudellinen kasvu taittuu. Toteutunutta talouslamaa ei synkkämielisinkään ekonomisti olisi osannut ennustaa.

Puolustusvoimien komentaja amiraali Jan Klenberg viittasi komitean pikaisen asettamisen tarpeellisuuteen vain jokin aika sitten. Jossain lienee kuitenkin tultu siihen tulokseen, että meidän on vielä katsottava ainakin EU-ratkaisumme toteutuminen, ennenkuin komitea voi lähteä liikkeelle. Minä kyllä yhdyin Klenbergin näkemykseen komitean pikaisesta asettamisesta.

H y v ä t k u u l i j a t

Totesin parikymmentä minuuttia sitten sotilaiden ja poliittisten päätöksentekijöiden maailman olevan kohtuullisen kaukana toisistaan. Sitäkin arvokkaampana pidän minulle tarjottua mahdollisuutta esiintyä täällä. Voinemme sopia, että voimme aloittaa vaikkapa säännöllisen yhteydenpidon puolustusvaliokunnan sekä Sotatieteellisen seuran välillä. Pallo on nyt meillä valiokunnalla. Kiitos.